

NAPREDOVANJE VJERO- UČITELJA U ŠKOLI U ZVANJE MENTORA I SAVJETNIKA I POLAGANJE STRUČNIH ISPITA. IZAZOVI I OBVEZE

MILAN ŠIMUNOVIĆ
Sveučilište u Zagrebu
Katolički bogoslovni fakultet
Teologija u Rijeci – Područni studij
Tizianova 15
51000 Rijeka

Pregledni članak
Primljeno: 16. 10. 1999.

Sažetak

Promaknuće vjeroučitelja u školi, kao i svih drugih učitelja i nastavnika, u zvanje mentora i savjetnika, kako predviđa i Ugovor o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama, još više aktualizira pitanje profesionalnog identiteta vjeroučitelja, a to znači i njegova školovanja i doškolovanja za što kvalitetnije ostvarenje vjeronauka u školi. Taj rad je podložen procjeni svih odgovornih za kvalitetnu školu i vjeronauk u njoj, kako školskih tako i crkvenih vlasti. Ovisno o zahtjevima koji se postavljaju vjeroučitelju kao kvalificiranom pedagoškom strategu, javlja se pitanje ne samo dostatne teološko-katehetske već i didaktičko-metodičke osposobljenosti na crkvenim učilištima, odnosno pitanje doškolovanja. Provjeri rada, odnosno kvalitetnijim pomocima, mogu uvelike pridonijeti mentori odnosno savjetnici, koji imaju kvalifikacije da mogu drugim vjeroučiteljima biti na raspolaganju u vidu stručne pomoći.

Zaključkom Mješovitog povjerenstva Nacionalnog katehetskog ureda HBK i Ministarstva prosvjete i športa RH pokreće se postupak za izbor dijela vjeroučitelja za promaknuće u zvanje mentora i savjetnika, poštujući kriterije što ih donosi Pravilnik o napredovanju učitelja i nastavnika u osnovnom i srednjem školstvu (1995.) s izmjenama i dopunama koje se odnose na vjeroučitelje (1999). Pod vodstvom mentara otvara se mogućnost da vjeroučitelji imaju pripravničku godinu i polažu stručni ispit. Savjetnici će pak nadzirati i promicati kvalitetan rad – organiziranjem stručnih aktivna i stimuliranjem napredovanja vjeroučitelja.

Promaknućem dijela vjeroučitelja u zvanje mentora i savjetnika, odnosno uvođenjem pripravničkog staža i polaganjem stručnih ispita, uvelike će se pridonijeti kvaliteti vjeronauka u školi.

Ključne riječi: napredovanje vjeroučitelja, zvanje mentora i savjetnika, trajno usavršavanje, vrednovanje, stručna osposobljenost, profesionalni identitet, stručni ispiti

TEOLOŠKO-KATEHETSKA I DIDAKTIČKO- METODIČKA KOMPETENTNOST

Uvođenje vjeronauka u školu još je više aktualiziralo pitanje profesionalnog identiteta vjeroučitelja. On je, naime, odgovoran za suvremeno i kvalitetno ostvarivanje vjerskog odgoja i obrazovanja, odnosno katoličkog

vjeronauka u suvremenom školskom sustavu. Razumljivo je stoga da se još naglašenije postavilo pitanje što kvalitetnijeg školovanja kvalificiranih vjeroučitelja na našim crkvenim učilištima, a potom i doškolovanja na stručnim seminarima i aktivima, vodeći računa o činjenici da je nastavnik-vjeroučitelj važan čimbenik kvalitete odgoja i obrazovanja.

Možemo reći da se u našoj Crkvi tom pitanju posvećivala velika pozornost. Objektivni promatrač morat će priznati da je naprosto začuđujuće kako smo, i to uglavnom u vrijeme Domovinskog rata i poraća, uspjeli sustav školovanja i doškolovanja organizirati i za veliki broj vjeroučitelja laika te istodobno »pokrivati« glavninu vjeronauka u našim školama.

Otvaranje mogućnosti da, što je sasvim razumljivo, i vjeroučitelji uđu u postupak za napredovanje u zvanje mentora i savjetnika ponovno aktualizira pitanje njihove stručnosti, odnosno što kvalitetnijeg školovanja i doškolovanja. Zato tom pitanju ovdje posvećujem posebnu pozornost.

Već je općeprihvaćen kriterij što ga je posebno istaknuo priznati europski kateheta E. Alberich, po kojem su bitne tri temeljne dimenzije odnosno kvalitete koje vjeroučitelj mora imati: *biti, znati i znati činiti*.¹ One su međusobno neodvojive. Biti odrastao kršćanin, s istinskim odnosom prema Bogu, poznavalac njegova projekta spasenja, u zajedništvu s Crkvom u ime koje djeluje, nema sumnje, temelj je crkvenoga zvanja i poslanja vjeroučitelja.

Ovdje stavljamo naglasak na dvije dimenzije: *znati i znati činiti*, odnosno na izgradnju profesionalnog identiteta vjeroučitelja, stručnjaka u svom poslu, kao animatora, učitelja ili odgojitelja komunikatora i pedagoškog stratega. Temeljno je pitanje: o kojem se profesionalnom identitetu radi kada je riječ o vjeroučitelju-kateheti? Pretpostavljam da ćemo se složiti da je riječ o profesionalnosti usmjerenoj na procese rasta i sazrijevanja u vjeri vjeronaučenika. To bitno uvjetuje vjeroučitelja, kako ne bi slučajno postao »profesionalac« (znanac) u kršćanstvu, kao teoriji i svojevrsnom sustavu, ali ne i odgojitelj u vjeri.

U tom smislu bili smo živo zainteresirani za reformu studija na našim crkvenim učilištima. Ona je morala uzeti u obzir činjenicu da na njima treba da se školuju oni koji će poštivati temeljne kriterije suvremenog odgoja i obrazovanja. To znači da je osim teološko-katehetske bitna i didaktičko-metodička i komunikološka kompetentnost. Ipak, može se postaviti pitanje koliko smo,

nakon svih dosadašnjih rasprava, došli do konsenzusa o potrebi teološko-katehetske naobrazbe vjeroučitelja i njezinoj efikasnosti, odnosno o tome koliko je to svima odgovornima jasno.

Tu je najprije riječ o odnosu teoloških i religijskopedagoških predmeta, osnovnih kolegija koji su nužni za vjeroučiteljsku službu, sve do prihvatljive satnice². Drugim riječima, koliko smo svjesni da u studiju moraju doći više do izražaja postojeća crkvena i društvena stvarnost, odnosno pitanja koja ona postavlja. Današnja kultura izvršila je zaokret od objekta ka subjektu, od nauke ka životu (iskustvu), od preokupacije integritetom ka kredibilitetu određenoga prijedloga. Riječ je o analizi postojanja u svim njegovim dimenzijama.³

U pedagoško-didaktičkom smislu taj novi senzibilitet pretpostavlja i metodološki zaokret koji se pomiče od zabrinutosti za sadržaje, odnosno iznošenje doktrine, do subjekta, dinamizma i uvjetovanosti za prihvatanje poruke. Otud dvostruka pedagoška opcija: doktrinarni itinerarij (sadržaj-objekt) i egzistencijalni itinerarij (antropološki-iskustveni). Temeljno je pitanje: kako to spojiti s ciljem da određeni životni prijedlog, konkretno kršćanski, bude poželjan i značajan, a što se tiče katehete da bude vjerodostojan svjedok i pravi odgojitelj, sa svjedočkom snagom i odgojnom sposobnošću⁴?

Mislim da smo ipak na dobru putu da to kvalitetnije riješimo, jer se u posljednje vrijeme intenzivno radi na reformi studija na *Katoličkom bogoslovnom fakultetu* i osobito

1 Usp. E. ALBERICH, *Osobine odgojitelja u vjeri*, u: *Odgoj i predanje vjere*, Zbornik radova XV. i XVI. katehetske ljetne škole, Šibenik 1986 – Subotica 1987, KS, Zagreb 1988, str. 284-287.

2 Usp. J. BALOBAN, *Izobrazba vjeroučitelja na našim učilištima* [predavanje održano na kolokviju »Aktualno stanje školskoga vjeronauka i župne kateheze u Crkvi u Hrvata«], u: »Kateheza« 20(1998) 3, 183-189, ovdje str. 187.

3 Usp. Z. TRENTI, *L'educatore della fede. Presupposti alla professionalità del catechista*, u: C. BISSOLI – J. GEVAERT, *La formazione degli adulti. Problemi di oggi per la catechesi del domani*, Elle DI Ci, Leumann (To) 1998, str. 101.

4 Usp. E. ALBERICH, *Il catechista di fronte alle nuove sfide*, u: C. BISSOLI – J. GEVAERT, *nav. dj.*, str. 45.

na njegovu *Katehetskom institutu*, a time i na *područnim teologijama*. Pritom svi odgovorni moraju voditi računa o *Ugovoru o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama*: »Hrvatska biskupska konferencija dostavlja Ministarstvu prosvjete i športa popis crkvenih učilišta na kojima se stječu navedeni obrazovni stručni naslovi te izvješćuje o svim promjenama u svezi s time«.⁵

TRAJNO USAVRŠAVANJE VJEROUČITELJA

Bez obzira na to koji, makar i najkvalitetniji, studij netko završio, vjeroučitelj je – kao i svaki drugi prosvjetni djelatnik – dužan nastaviti svoju izobrazbu u obliku stručnog usavršavanja. O toj potrebi suvišno bi bilo govoriti, pod pretpostavkom da je to svima jasno. Međutim, analizom situacije, uočavanjem određenih pojava i problema, konstatiramo da još nismo dovoljno svjesni važnosti napredovanja u odgovornosti pred Crkvom i svojim vjeroučenicima, odnosno institucijom škole i onima koji su odgovorni za njezino funkcioniranje, u poštivanju temeljnoga katehetskog načela vjernosti Bogu i vjernosti čovjeku.

Usudujem se postaviti još konkretnije pitanje: može li se sa završenim studijem, na primjer prije deset ili čak dvadeset i više godina, bez daljnjeg usavršavanja, raditi danas u suvremenoj školi? Mislim da je to »pitanje savjesti« i osnovne odgovornosti, bez obzira na to o kome se radilo.

Dužni smo otvoreno postaviti pitanje koliko je možda u ranijem školovanju, a negdje možda i ovih posljednjih godina, bilo kolegija koji su pripremali crkvenog djelatnika, u našem slučaju katehetu, da bude zaista učitelj odgojitelj »sposoban za život i rad u grupi i za otvorene ekvilibrirane ljudske odnose, da gaji 'osobnost u odnosu'«, a pogotovo »da aktivira procese učenja, da poštuje psihološke dinamizme raznih dobi te da 'odgaja pitanja' i tumači ih, kako bi pomagao katehizantima da postanu protagonisti vlastitog puta rasta«.⁶

Smatra se da teološki fakulteti odnosno teologije spremaju, što je razumljivo, teologe kao stručnjake odnosno znanstvenike. Me-

đutim, manje je prisutna svijest da oni treba da budu i sposobni komunikatori, osposobljeni prenositelji sadržaja i iskustva vjere, ovisno o dobi i situaciji naslovnika. Ti su predmeti, ako ih je i bilo, ili smatrani izbornima ili čak sporednima. Međutim, budući da se tu školuju i pastoralni djelatnici i vjeroučitelji, takav studij danas mora, uz redovite predmete, ponuditi i više izbornih, koje bi bili dužni upisati svi oni koji se spremaju za vjeroučiteljsku službu. Naime, ne mora svatko tko je završio teologiju u isto vrijeme biti sposoban za katehetu odnosno vjeroučitelja u školi. Činjenica je da su se prvih godina mnogi osjetili nesposobnima kada su počeli držati vjeronauk u školi.

Danas su učinjeni značajni pomaci, uz ostalo i uvođenjem tzv. obaveznih metodičkih vježbi. Međutim, moramo biti samokritični i priznati da nužnost kvalitetnije pripreme vjeroučitelja još uvijek nije dovoljno prisutna u svijesti sviju koji o tome odlučuju, pa niti na našim crkvenim učilištima. Mislim da bi se i na našu situaciju moglo primijeniti ono što spomenuti europski kateheta E. Alberich u posljednje vrijeme primjećuje: »Hod katehetike, kao sustavnog i kritičkog razmišljanja o katehezi, nije uvijek lagan. Malo se napredovalo u onom promicanju znanstvenog katehetskog razmišljanja koje je bilo odlučno zastupano već 1971. u *Općem katehetskom direktoriju* (OKD 131). Treba se nadati da će se crkvena svijest, slijedeći koncilске i pokoncilске smjernice, otvoriti većem razmatranju problema i stvarnom priznavanju izvornosti i hitnosti kateheze i njezine odgojne i pastoralne zadaće, koja je svečano proglašena 'prvenstvenom zadaćom' poslanja Crkve (CT 15).«⁷

5 *Ugovor o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama*, u: »Katehetski glasnik« 1(1999)1,27-30, ovdje str. 29, čl. 7. Treba znati da neka crkvena učilišta nemaju adekvatan program za školovanje diplomiranih teologa ili kateheta, pa nastaje problem kada studenti koji završe studij žele biti vjeroučitelji.

6 M. ŠIMUNOVIĆ, *Permanentna izobrazba vjeroučitelja*, u: »Kateheza« 20(1998)3,190-195, ovdje str. 192; usp. E. Alberich, *nav. dj.*, str. 49.

7 E. ALBERICH, *Crkvena kateheza*, KSC, Zagreb 1999, str. 280.

Što se tiče trajnog usavršavanja, usudujem se reći da to važi najprije za svećenike, a onda i za redovnice i vjeroučitelje laike. Moramo se suočiti s istinom i priznati kako nije svejedno »kakvu sliku o Bogu i kakvu sliku o čovjeku« imamo, dopunjava li se ona pa i ispravlja na temelju daljnjeg teološkog studija i smjernica crkvenog učiteljstva, a da i ne govorimo o »govoru o Bogu«, odnosno o načinu posredovanja »poruke i iskustva vjere«, kako se slučajno ne bi dogodilo da i nesvjesno »više skrivamo nego otkrivamo lice Božje«. ⁸ Morat ćemo ozbiljno uzeti u obzir i primjedbe dijela ravnatelja, koje se pogotovo odnose na didaktičko-metodički vid sata vjeronauka. Manjak osposobljenosti i kreativnosti može pridonijeti slabljenju motivacije, a onda i opadanju discipline, sve do odustajanja vjeroučenika. Ulaskom vjeronauka u školu, bitno se mijenjaju i modeli rada, odnosno metodički pristupi. Vjeronauk u školi nije preslik onoga nekadašnjega u župi, što, izgleda, dijelu vjeroučitelja još nije dovoljno jasno. Problem je u tome što se nije shvatilo da vjeronauk u školi traži i drukčiji model doškolanja za novi model vjeronauka, konkretno u školi.

U svezi s rečenim, moramo ozbiljno voditi računa o činjenici da smo završili »različite studije«, od kojih neki stjecanjem okolnosti nisu u svom programu imali dostatnu pedagošku-katehetsku formaciju, a da i ne govorimo o toliko potrebnim metodičkim vježbama. I oni koji su »sustavom ekvivalencije« dobili potvrđnicu o određenoj stručnoj spremi, treba da budu svjesni da im se time ne samo priznaje kvalifikacija za rad u školi već ih se poziva da nadoknade što je eventualno propušteno i da se ne isključe iz trajnog studija.

To nije lak posao, ali treba reći da je, usprkos skeptičnim teorijama o mogućnosti učenja odraslih, ipak dokazana i praksom provjerena sposobnost njihova trajnog napredovanja. Istina, to ne ide bez teškoća, jer »učiti znači mijenjati se« i, što je najvažnije, raditi na preoblikovanju mentaliteta. Upravo je ispravan »mentalitet vjere« jedna od temeljnih pretpostavki za uspješnost vjeronauka odnosno kateheze.

Nakon duljeg razmišljanja, na razini Nacionalnog katehetskog ureda HBK i predstojnika biskupijskih katehetskih ureda, zaključeno je da su za vjeroučitelje u školi potrebne dvije razine trajnog usavršavanja:

- a) na nacionalnoj (državnoj) razini – jedan trodnevni skup
- b) na biskupijskoj (regionalnoj) razini – dva jednodnevna skupa (na početku i na kraju školske godine).

Ti se skupovi vrednuju odnosno posebno boduju i u proceduri napredovanja u mentore odnosno savjetnike. Tome treba dodati i one susrete koji se odnose na duhovno-vjernički rast. Nacionalni katehetski ured HBK nadležan je za organizaciju svih stručnih katehetskih skupova na nacionalnoj razini. Osim *Katehetske ljetne škole*, redovito se održava i *Katehetska zimska škola* koju organizira *Pastoralna komisija* Unije viših redovničkih poglavarica. Očito je da ta dva skupa ne mogu obuhvatiti sve vjeroučitelje, kojih prema najnovijim statistikama ima više od 2700, dodajući k tome i one iz Bosne i Hercegovine. Zato se razmišlja o još jednom, proljetnom, katehetskom skupu. Osim toga, Nacionalni katehetski ured HBK organizira i druge stručne skupove za posebna pitanja ili kategorije vjeroučitelja.⁹

Na biskupijskoj razini redovito se organiziraju stručni skupovi pod vodstvom biskupijskih katehetskih ureda. Njima je potrebno posvetiti posebnu pozornost jer okupljaju

⁸ Usp. *Gaudium et spes*, br. 19.

⁹ U 1998/1999. godini održani su sljedeći katehetski skupovi: *Katehetska zimska škola* (Zagreb, 5-8. siječnja 1999), *Nacionalni stručni skup o vjerskom odgoju djece predškolske dobi u izvanobiteljskim uvjetima* (Zagreb, 19. i 20. ožujka 1999), *Stručni skup »Vjeronauk u srednjoj školi«* (Zagreb, 9. i 10. travnja 1999), *Katehetski stručni skup o Planu i programu župne kateheze* (Zagreb, 23. i 24. travnja 1999), *Stručni skup o vjerskom odgoju djece i mladeži s posebnim potrebama* (Zagreb, 7. i 8. svibnja 1999). Priopćenja s navedenih stručnih skupova tiskana su u: *Katehetski glasnik* 1(1999)1, 35-49. Napomena: Ovaj rad donosi prošireno izlaganje održano je na *Katehetskoj ljetnoj školi* od 1. do 4. rujna 1999. u Zagrebu. Svi spomenuti skupovi okupili su oko 2000 vjeroučitelja i vjeroučiteljica.

sve vjeroučitelje u određenim sredinama, sa specifičnim pitanjima i problemima.¹⁰

Ako je naš katehetski rad u župi često bio skriven od »suda javnosti«, sada to više ne može biti. Vjeroučitelj mora biti spreman na vrednovanje, kako od Crkve tako i od škole. To ponekad može biti i neugodno, ali to zapravo samo pomaže rastu u odgovornosti. U svezi s vrednovanjem želio bih istaknuti ono što donosi *Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*: »Vrednovanje vjeroučitelja sastavni je dio vrednovanja postignutih rezultata u vjerskom odgoju i obrazovanju«¹¹. To znači da je vjeroučitelj pozvan na tzv. »samonadzor«, odnosno procjenjivanje vlastitoga rada. To je ono što u završnoj rubrici »dnevne pripreme« navodi kao »kritički osvrt«. Nema smisla »bježati od sebe«, od suočenja sa »svojim kapacitetom«, odnosno mogućnostima. To treba priznati i učiniti određeni napor ka poboljšanju. Nadalje, vjeroučitelj mora biti spreman na tzv. »međusobno vrednovanje«, što znači na prihvaćanje primjedbi, sugestija, pa čak i kritika svojih kolega vjeroučitelja kao i drugih učitelja i nastavnika. Dakako, to često može ostati na tzv. »privatnoj razini«. Školski sustav ima svoje službene parametre, odnosno stručno-pedagoški nadzor. Vjeroučitelj je podložan toj proceduri, u odgovornosti pred ravnateljem i drugim službama. On mora biti svjestan da njegov rad netko procjenjuje i boduje, kako stoji i u *Pravilnicima o napredovanju i polaganju stručnih ispita*

PROMAKNUĆE VJEROUČITELJA U ZVANJE MENTORA I SAVJETNIKA

U našem hodu, odnosno praksi vjeronauka u školi, došlo je vrijeme za bolje primjenjivanje onoga što precizira spomenuti *Ugovor*: »Hrvatska biskupska konferencija po Nacionalnom katehetskom uredu stručno vodi, promiče i usklađuje cjelokupni katehetski vjerski odgoj i naobrazbu, trajno usavršavanje te napredovanje u zvanje mentora i savjetnika«¹².

U školskoj godini 1999/2000, »prijelaznoj godini«, na temelju posebnih *pravilnika*, slijedi:

1. Izbor i promaknuće određenog broja vjeroučitelja u zvanje mentora. Posebna pozornost posvećuje se i mentorima za studente sa crkvenih učilišta ili za vjeroučitelje pripravnike, tj. u nekim slučajevima na određeno vrijeme, jednu pripravničku godinu.

Mješovito povjerenstvo Nacionalnog katehetskog ureda HBK i Ministarstva prosvjete i športa predložilo je »Izmjene i dopune« *Pravilnika o napredovanju vjeroučitelja i nastavnika u osnovnom i srednjem školstvu*, te *Pravilnika o polaganju stručnih ispita učitelja i stručnih suradnika u osnovnom i srednjem školstvu* (što ih je donijelo Ministarstvo prosvjete i športa 19. listopada 1995.). Pravilnici o izmjenama i dopunama objavljuju se u »*Narodnim novinama*«. Može se pretpostaviti da će biti primjedaba drugih učitelja i nastavnika kad su posrijedi neke »iznimke« koje se tiču vjeroučitelja, kao npr. godine vjeroučiteljskog staža, oslobađanje od polaganja stručnog ispita za prvi turnus promaknuća. Međutim, ozbiljno se vodi računa o njihovoj stručnosti i kvaliteti rada, koje su podložne redovitom bodovanju kao i za svakog drugog učitelja i nastavnika. U izradbi »izmjena i dopuna«, odnosno promaknuću dijela vjeroučitelja u zvanje mentora i savjetnika išlo se za tim da se konačno dođe do određenog broja mentora i savjetnika koji će raditi na podizanju kvalitete vjeronaučne nastave. S druge strane, tu valja poštivati i neke druge, tj. crkvene kompetencije, odnosno ono što predviđa i Ugovor između Vlade RH i HBK.¹³

2. Početak ostvarenja pripravničkog staža za vjeroučitelje početnike u šk. god. 1999./2000.

10 U šk. god. 1999/2000. svi stručni katehetski skupovi uvrstavaju se u *Katalog stručnih skupova* Zavoda za unapređenje školstva Ministarstva prosvjete i športa.

11 HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, KS, Zagreb 1998, str. 57.

12 *Ugovor o katoličkom vjeronauku u školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama*, nav. mj., čl. 10.

13 Tekst *Prijedloga Pravilnikâ* objavljen je u »Katehetskom glasniku« 1(1999)1,79-99.

a) *Vjeroučitelji mentori*

Nas ovdje zanima procedura za izbor vjeroučitelja koje će Ministarstvo prosvjete i športa posebnom odlukom promaknuti u zvanje mentora. Na temelju dosadašnjih razgovora u Ministarstvu prosvjete i športa, predloženo je da, za početak, bude izabran određen broj, osamdesetak vjeroučitelja, za mentore, raspoređene po biskupijama, ovisno o veličini tih biskupija odnosno broju vjeroučitelja. Zadatak je predstojnika biskupijskih katehetskkih ureda da izvrše konzultacije, odnosno odabir kandidata, sa svom potrebnom dokumentacijom koju predviđa *Pravilnik o napredovanju*, te da to dostave Nacionalnom katehetskome uredu, čija će stručno-pedagoška služba na temelju određene provjere dati svoje mišljenje. Predloženi kandidati trebali bi imati i odobrenje svoga ordinarija.

Svakako, uz primjereni rad, traži se i određeni staž, s iznimkom za vjeroučitelje kao što je predviđeno *Pravilnikom* (u načelu najmanje dvije godine), sudjelovanje na stručnim aktivima, odnosno seminarima, angažiranost u nekim djelatnostima u školi i na razini biskupijskog katehetskog ureda i dr. Bitno je naglasiti da se u svemu poštuje procedura koju propisuje *Pravilnik*. Nema sumnje da su posrijedi osobe koje se ističu primjerenim zalaganjem, ponašanjem i uopće uspjesima u radu. Osim stručnih kvaliteta, tj. stručno-pedagoških sposobnosti u radu u školi, oni treba da imaju i prepoznatljiv duhovno-vjernički profil, za što je potrebno svjedočanstvo određenog svećenika, odnosno župnika.

Naglasimo i to da tim zvanjem stječu pravo i obvezu da surađuju s Ministarstvom prosvjete i športa RH u području u kojem su pokazali poseban uspjeh. Ove školske godine mentori bi vršili i službu praćenja vjeroučitelja pripravnika. Inače to mogu biti i drugi vjeroučitelji, odabrani »na određeno vrijeme«. Dakako, od posebne je važnosti njihov doprinos u održavanju stručnih skupova ili aktivna.

b) *Vjeroučitelji savjetnici*

Kako slijedi iz *Pravilnika*, dužnost je savjetnika promicanje što kvalitetnijega vjeronauka, a to pretpostavlja i stručno-pedagoški

nadzor, odnosno savjet i pomoć vjeroučiteljima osobno kao i zalaganje u organizaciji seminara za stručno usavršavanje putem stručnih aktivna, angažiranje u pripremi i polaganju stručnih ispita vjeroučitelja pripravnika, pisanje izvješća, predlaganje vjeroučitelja za zvanje mentora, itd. Stoga se uloga savjetnika smatra posebno važnom i trebao bi ga od ove godine imati svaki biskupijski katehetski ured.

Time se ostvaruje ono što predviđa spomenuti *Ugovor*: »Dijecezanski biskup preko savjetnika za vjeronauk u školama koji djeluju pri dijecezanskim katehetskimi uredima vodi brigu o izvođenju katoličkoga vjerskoga odgoja u javnim predškolskim ustanovama i nastave katoličkoga odgoja u javnim osnovnim i srednjim školama«. ¹⁴

To praktički znači, kako stoji u *Prijedlogu za ustrojstvo biskupijskih katehetskkih ureda*¹⁵, da bi svaki biskupijski katehetski ured trebao imati po jednog savjetnika, dakle u Hrvatskoj dvanaest, koliko je i nad/biskupija. Smatra se prema tome da barem pola radnog vremena mogu raditi u Uredu. Način zaposlenja odnosno plaćanja treba uskoro regulirati. Predstojnici biskupijskih katehetskkih ureda predlažu, u dogovoru s povjerenstvima, osobe za savjetnike, dakako u suglasju s dijecezanskim biskupom, uz konzultaciju s Nacionalnim katehetskimi uredom HBK.

Nacionalni katehetski ured HBK je, u proljeće ove godine, poslao *Upitnik* svim biskupijskim katehetskimi uredima kako bi se konačno dobili osnovni statistički podaci, što je učinjeno i preko Ministarstva prosvjete i športa, o *stručnoj osposobljenosti vjeroučitelja*. To znači da će u ovoj posljednjoj godini »prijelaznog razdoblja« trebati ustanoviti koji je tko studij završio u Hrvatskoj i inozemstvu, odnosno kada je diplomirao, je li taj studij dovoljan za zvanje vjeroučitelja i dr.

Posebno pitanje su oni koji nisu završili propisani petogodišnji odnosno četverogodišnji studij na crkvenim učilištima, konkretno na *Katoličkom bogoslovnom fakultetu* u

14 *Ugovor o katoličkom vjeronauku u školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama, nav. mj., čl. 10.*

15 *Usp. Prijedlog za ustrojstvo, u: »Katehetski glasnik« 1(1999)1, 17-18.*

Zagrebu, njegovu *Katehetskom institutu* te na *područnim teologijama u Rijeci, Dakovu, Splitu i Makarskoj* (sada već fakultetu u Splitu), *Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove* u Zagrebu te *Visokoj teološko-katehetskoj školi* u Zadru. Najprije će se ustanoviti postoji li mogućnost da se pitanje riješi »postupkom ekvivalencije«, odgovarajuće spremne iz religiozne pedagogije i katehetike, za što je nadležna posebna komisija *Katehetskog instituta KBF-a*, u sastavu koje je i predstojnik Nacionalnog katehetskog ureda. U svakom slučaju biskupijski katehetski uredi treba da imaju svu dokumentaciju, koju će proučiti Nacionalni katehetski ured. U slučaju da nema uvjeta za ekvivalenciju, rješavanje pitanja ovisi o tome kakva će se mogućnost pružiti za doškolovanje pri *Katehetskom institutu KBF-a* (što je počelo već prošle godine), odnosno na drugim teološko-katehetskim učilištima.

c) *Polaganje stručnih ispita*

Prema dosadašnjim razmišljanjima, stručni ispit bili bi dužni polagati svi vjeroučitelji koji nisu diplomirali do dana donošenja *Pravilnika o izmjenama i dopunama* koje se odnose na vjeroučitelje. No, budući da je stručni ispit prava prilika za provjeru znanja i osobno usavršavanje, postavlja se pitanje što s onim koji neće trebati polagati stručne ispite a ustanovi se da im kvaliteta ostvarivanja vjeronauka nije dostatna, bez obzira o kome se radilo. Oni bi trebali proći posebne seminare na razini biskupijskog katehetskog ureda odnosno doškolovanje koje im bude savjetovano. To je pitanje odgovornosti prema vjeroučiteljskom pozivu.

Što se tiče samog polaganja stručnog ispita, poštiva se procedura prema *Pravilniku*. Vjeroučitelj pripravnik ima mentora koji ga prati u radu, i nakon *pripravničke godine* pristupa ispitu pred ispitnom komisijom.

Što se tiče mjesta polaganja stručnog ispita, postoje dvije varijante:

- a) da se oforme ispitne komisije u gradovima gdje postoji neko visoko crkveno učilište
- b) da se, za početak, oforme komisije samo u Zagrebu.

Odluka o tome donijet će se nakon što se utvrdi hoće li u svim centrima biti dovoljan broj stručnjaka odnosno sveučilišnih nastavnika religiozne pedagogije i katehetike ili srodne discipline, koji ulaze u komisiju, odnosno hoće li svi biskupijski uredi biti spremni sve pripremiti prema *Pravilniku*.

ZAKLJUČAK

Nema sumnje da će promaknuće dijela vjeroučitelja u zvanje mentora i savjetnika, uvođenje pripravničkog staža i polaganje stručnih ispita uvelike pridonijeti kvaliteti vjeronauka u školi. To će biti i »test odgovornosti« svih naših vjeroučitelja i Crkve u cjelini u odnosu na vjeronauk u školi. Moramo priznati da je i ovaj postupak za vjeroučitelje, osobito za svećenike i redovnice, zahtjevna novina. Trajno doškolovanje, čak i polaganje ispita, traži ne male napore. Možda je najveći problem u tome i samo ocjenjivanje vjeronauka pa i načina njegova izvođenja. Naime, opravdano se postavlja pitanje kako je moguće ocijeniti »stupanj vjere, odnosno mogući doživljaj spasenja u Isusu Kristu«, što je cilj vjeronauka. Tako već osamdesetih godina A. Fossion ističe teškoću što je nameću ispiti, provjeravanja znanja ili poduzimanje disciplinskih mjera: »Kako bi se, naime, moglo odmjeriti stupanj nekog svjedočanstva, ocijeniti intenzivnost neke grupe? Kako bi se moglo donijeti sankcije u ime Evanđelja«. ¹⁶ To se odnosi i na procjenu i bodovanje vjeroučitelja, gdje nije lako procijeniti sve elemente, osobito osobno svjedočanstvo vjere kojim se vjeroučitelj iskazuje kao kvalitetan odgojitelj, a ne samo kao dobar poznavatelj sadržaja i metode.

Međutim, ulazak u školu znači i prihvaćanje svih zahtjeva suvremenog odgojno-obrazovnog sustava. Za vjeroučitelje moraju vrijediti pravila kao i za sve druge prosvjetne djelatnike. Stoga sve zahtjeve ne bi trebalo shvatiti kao opterećenje već kao pomoć za što kvalitetniji rad, odnosno za što

16 A. FOSSION, *Školska kateheza jučer i sutra*, u: »Svesci« 15(1981)41,15-23, ovdje str. 17.

autentičnije komuniciranje poruke i iskustva vjere, slijedeći zahtjeve teoloških disciplina. Zato se ne treba čuditi ako se pojedini vjeroučitelj uvjeri da je ta služba za njega previše zahtjevna te je ne može nastaviti. To je pravi čin odgovornosti prema ovom važnom zadatku Crkve. S druge strane, vjeroučitelji će na sve prigovore, posebno na nedovoljno provjerene i neobjektivne ili čak zlonamjerne, najbolje odgovoriti kvalitetom vjeronauka u školi. Pritom valja spomenuti da su u našoj Crkvi, što se tiče vjeroučitelja, učinjeni veliki napori. Kad bi, naime, vjeroučitelji bili takvi kako ih se ponekad prikazuje u problematičnom dnevnom tisku, očito ne bismo imali toliki broj učenika upisanih u vjeronauk (oko 90% u osnovnoj i 70% u sred-

njoj školi), a taj je broj čak u porastu.¹⁷

Taj nas podatak ohrabruje i obvezuje Crkvu da katehezi, sada i kroz vjeronauk u školi, »posveti svoje najbolje ljudske zalihe i snage ne štedeći napore, umore i materijalna sredstva da je što bolje organizira i da obrazuje sposobno osoblje. To nije jednostavan ljudski račun, nego stav vjere. A stav vjere odnosi se uvijek na vjernost Bogu koji nikada ne uskraćuje odgovora«¹⁸.

17 Usp. *Statistički pregled nekih podataka o stanju vjeronauka u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj*, u: »Katehetski glasnik« 1(1999) 1,68-71.

18 IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae*, GK, Zagreb 1994, br. 15.